

Joanna Piotrowska

"Literatura rosyjska w kontekście europejskim" : sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Młodych Filologów w Instytucie Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 1,
317-321

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ostatni dzień konferencji zakończył związany tematycznie z poprzednimi referatami wykład plenarny prof. Janusza Arabskiego z Uniwersytetu Śląskiego pt.: *Sprawności językowe kobiet i mężczyzn*. Różnice pomiędzy językiem kobiet i mężczyzn oraz językiem dyskursu adresowanego do kobiet i mężczyzn autor zaprezentował na podstawie badań z zakresu przyswajania języka ojczystego i obcego. Następnie miało miejsce uroczyste zakończenie konferencji przez organizatorów: prof. Jana Majera i dr Joannę Nijakowską, którzy podziękowali licznie przybyłym uczestnikom za wygłoszone referaty i aktywny udział w dyskusjach.

Konferencja ta odniosła duży sukces, a jej cele zostały osiągnięte. Szczególne podziękowania należą się Komitetowi Organizacyjnemu konferencji oraz wszystkim pozostałym osobom zaangażowanym w jej organizację, którzy dodatkowo zadbali o to, aby w ciekawy sposób spędzić czas również po obradach. Pod koniec pierwszego dnia konferencji, pomimo napiętego programu wystąpień, dzięki staraniom gospodarzy uczestnicy mieli okazję wziąć udział w wycieczce turystycznej po Łodzi, aby zwiedzić słynną ulicę Piotrkowską i imperium Karola Wilhelma Scheiblera (XIX-wiecznego łódzkiego fabrykanta), co było niewątpliwą atrakcją konferencji.

Wynikiem wspólnej pracy podczas konferencji jest opublikowany w połowie bieżącego roku tom pod redakcją dr Joanny Nijakowskiej pt.: *Język–poznanie–zachowanie: perspektywy i wyzwania w studiach nad przyswajaniem języka obcego*, prezentujący wybrane referaty.

Katarzyna H r y n i u k

Literatura rosyjska w kontekście europejskim. Sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Młodych Filologów w Instytucie Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego

W dniach 26–28 marca 2009 roku w Instytucie Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się trzecia studencko-doktorancka konferencja na temat *Literatura rosyjska w kontekście europejskim*. Uczestnicy reprezentowali 8 państw (Polska, Rosja, Łotwa, Estonia, Białoruś, Kazachstan, Mołdawia, Wielka Brytania), 11 uczelni i instytucji naukowych. Znaleźli się wśród nich stali bywalcy młodzieżowych konferencji rusycystycznych, doktoranci ostatnich lat studiów, magistranci i studenci.

Uczestników spotkań literaturoznawczych w Instytucie Rusycystyki UW łączy jedno – zainteresowanie literaturą rosyjską. Ale jak się okazuje, nie tylko. W Warszawie spotykają się, by dyskutować również o kontekstach kultury rosyjskiej, powiązaniach między literaturą wschodnio- i zachodnioeuropejską, recepcji literatury rosyjskiej za granicami Rosji. A także, co ważne, poszukiwać płaszczyzn dialogu

– nie tylko kulturowego, ale też naukowego – w konferencji i tym razem wzięli udział reprezentanci różnych, nierzadko przeciwstawnych, szkół filologicznych.

Na różnorodność – geograficzną, wiekową i metodologiczną – jako charakterystyczną cechę warszawskiej konferencji zwróciła uwagę jej kurator Pani prof. Ludmiła Łucewicz, przedstawiając pokłosie ubiegłorocznego spotkania – drugi tom z cyklu *Literatura rosyjska w kontekście europejskim* (*Русская литература в европейском контексте. II*, red. J. Piotrowska, Instytut Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, 380 str.). Gości tradycyjnie powitali przedstawiciele władz Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Instytutu Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego – Pani prof. dr hab. Wanda Zmarzer, Prodziekan ds. naukowych i współpracy z zagranicą, oraz Pani prof. dr hab. Alicja Wołodźko-Butkiewicz, Dyrektor Instytutu Rusycystyki.

Tradycją stał się także wykład inauguracyjny znanego polskiego rusycysty. Tym razem z odczytem wystąpił Pan prof. dr hab. Andrzej de Lazari z Uniwersytetu Łódzkiego. Jego wykład na temat *Rosja w integrującej się Europie: wizerunek Rosji-niedźwiedzia w kulturach europejskich* ożywił zwłaszcza młodych filologów z Rosji, którzy w trakcie dyskusji opowiadali m.in. o funkcjonowaniu symbolu niedźwiedzia we współczesnej rosyjskiej kulturze masowej (nie zabrakło wzmianki o przeróbce obrazu J. Lurie „Bear Surprise”, gdzie rosyjski niedźwiedź wykrzykuje kultowe już „Превед!”). Następnie prof. Ivan Garcia Sala (Uniwersytet Barceloński, Hiszpania), współpracujący z prof. Andrzejem de Lazari w ramach projektu *Rosja w integrującej się Europie...*, przedstawił specyficzne cechy wizerunku Rosji jako niedźwiedzia w kulturze hiszpańskiej. Po prezentacji książki *Polacy i Rosjanie we wzajemnej karykaturze* (autorstwa naszego gościa, prof. A. de Lazari, i prof. O. Riabowa z Uniwersytetu Państwowego w Iwanowie), pałeczkę przejęli młodzi filolodzy – studenci i doktoranci.

Literatura i kultura rosyjska XIX w. w kontekście europejskim

Literatury rosyjskiej pierwszej połowy XIX w. dotyczyły dwa referaty. Borys Kajaczew (Leeds, Wielka Brytania) mówił o kontekście literackim sonetu A. Delwiga poświęconego Ponomariewej (sonet 33 w tomie wierszy z 1829 roku), a Justyna Okrasa (Uniwersytet Warszawski) przedstawiła referat na temat przekładów prozy M. Gogoła na język polski.

Pierwszy dzień konferencji zdominowały wystąpienia poświęcone literaturze i kulturze rosyjskiej drugiej połowy wieku. Ożywioną dyskusję wywołał referat Eleny Gulewicz (Grodno, Białoruś). Doktorantka postawiła bowiem tezę, że „The Death of the Lion” H. Jamesa należy traktować nie jako fikcję literacką, ale jako dokument (przemawiają za tym, jej zdaniem, też przyczyny powstania utworu, określone w streszczeniu referatu jako chęć „powiedzenia prawdy” o Turgieniewie). Trzy wystąpienia dotyczyły sposobu bycia i zachowania – rosyjskich dandysów

(Anna Siemionowa z Sankt-Petersburga, *Europa i Rosja w zwierciadle dandyzmu*), okcydentalistów w „Rzeczach minionych i rozmyślaniach” A. Hercena (Walentyna Lebediewa z Czerepowca, *Codziennie zachowanie bohaterów literackich wspomnień A. I. Hercena w kontekście literatury romantycznej*) i arystokratów (Joanna Piotrowska z Uniwersytetu Warszawskiego, *Arystokratyzm w dziennikach Lwa Tołstoja. Rekonesans*).

Pierwszy dzień konferencji zakończyła Marta Łukaszewicz (Uniwersytet Warszawski), analizując w swoim referacie obraz duchownego w rosyjskiej i polskiej prozie drugiej połowy XIX wieku.

Twórczość Dostojewskiego i Czechowa: kontekst europejski, interpretacja, recepcja

Drugi dzień konferencji rozpoczął się pod znakiem Dostojewskiego i Czechowa. Elena Iwancowa (Daugavpils, Łotwa) zastanawiała się nad znaczeniem grymasów – szczególnego przypadku „mowy ciała” – w utworach Dostojewskiego, Aleksandra Kołodziejczak (Uniwersytet Warszawski) prześledziła fragmenty o George Sand w „Dzienniku pisarza” z 1876 roku. W wystąpieniach poświęconych twórczości Czechowa omówione zostały wybrane problemy jej interpretacji (Anastazja Wiekszyna z Tartu, *Metafizyka Czechowa. Rekonesans*) i recepcji (Oksana Komarowa z Daugavpils, *Adaptacja utworów A.P. Czechowa w łotewskiej przestrzeni kulturowej*).

Literatura Srebrnego Wieku i jej związki z zachodnioeuropejską tradycją literacką

Referat Anastazji Sysojowej (Sankt-Petersburg, Rosja) o literackich prototypach i „grze” z europejską tradycją (Tasso, Wagner) w drugiej części trylogii F. Sołoguba „Legenda tworzona” zapoczątkował serię wystąpień dotyczących prozy Srebrnego Wieku.

Dwie uczestniczki konferencji skoncentrowały się na twórczości prozatorskiej. Briusowa – Julia Damm (Uniwersytet Warszawski) omówiła obraz Hesperii – femme fatale z powieści pisarza, Ewelina Kułakowska (UMCS w Lublinie) – koncepcję wstydu zawartą w jego nowelistyce. Z kolei Małgorzata Ułanek (UMCS w Lublinie) przeprowadziła analizę sceny pocałunku Kamilli i Heinricha w „Linii Apellesa” B. Pasternaka, wysuwając wniosek, że Eros jest sposobem poznania drugiego człowieka i samopoznania. Problem samopoznania zainteresował także Justynę Celmer (Uniwersytet Warszawski), której wystąpienie dotyczyło autoanalizy w dziennikach M. Wołoszyna.

Kolejna część obrad poświęcona była poezji Srebrnego Wieku. Wyjątek stanowił referat Anity Brodowskiej (Uniwersytet Warszawski), w którym zaprezen-

towana została twórczość poetycka M. Gronskiego. Wystąpienia Ewy Stawinogi (UMCS w Lublinie) i Barbary Chmielewskiej (Uniwersytet Warszawski) dotyczyły analizy i interpretacji konkretnych wierszy – doktorantka z Lublina omówiła znaczenie symbolu krzyża w utworze Wiaczesława Iwanowa „Kriest zła” (*Krzyż zła*), zaś doktorantka z Warszawy prześledziła odwołania i konteksty w „Ostatniej róży” A. Achmatowej. Rola imion (imiona-mity i imiona-symbole) w poezji A. Błoka była tematem referatu Anny Curienkowej (Tallin, Estonia).

Twórczość pisarzy rosyjskich XX w.: problemy interpretacji, recepcja w Polsce

Drugi dzień konferencji zakończyły referaty o twórczości I. Bunina i W. Astafiewa. Ożywioną dyskusję wywołało wystąpienie Wandy Kubiak (UMCS w Lublinie) poświęcone interpretacji nowel Bunina z cyklu „Ciemne aleje” w świetle założeń skandalizującego filozofa O. Weiningera. Paweł Hoch (Uniwersytet Warszawski) przedstawił recepcję twórczości rosyjskiego noblisty w Polsce. O polskiej recepcji utworów innego pisarza, Wiktora Astafiewa, opowiedziała Aldona Borkowska (Uniwersytet Warszawski).

Literatura rosyjska XX w. zdominowała ostatni dzień konferencji. Tematem dwóch wystąpień była proza A. Płatonowa. Wizerunek inżyniera-specjalisty w utworach „Wykop” i „Epifańskie śluzy” omówiła Bożena Witowicz (Uniwersytet Warszawski), zaś wybrane problemy interpretacji „Epifańskich śluzów” w anglojęzycznej krytyce przedstawiła Maja Katkova (Moskwa, Rosja). Referaty Inny Dworieckiej (Daugavpils, Łotwa) i Patrycji Spytek (Uniwersytet Warszawski) dotyczyły literatury niefikcyjnej – wywiadu I. Czinnowa (I. Dworieckaja, *Fragmentsy o charakterze memuarystycznym w wywiadzie Igora Czinnowa*) oraz „Dziennika pisanego nocą” G. Herlinga-Grudzińskiego (P. Spytek, *Gustaw Herling-Grudziński o literaturze rosyjskiej w „Dzienniku pisanym nocą”*).

Poezja i proza rosyjska XX w. w ujęciu komparatystycznym

Wśród wystąpień poświęconych twórczości pisarzy rosyjskich XX w. odrębną grupę stanowiły referaty o charakterze komparatystycznym. Agnieszka Szypliewicz (Uniwersytet Warszawski), omawiając intertekstualność w utworach K. Czukowskiego dla dzieci, zwróciła uwagę na związki jego twórczości z anglosaską tradycją literacką. Referat Marii Pietrowskiej (Astana, Kazachstan) dotyczył typologii porównawczej adresata w poezji M. Cwietajewej i Antonio Machado, zaś Agnieszki Rybczak (UAM w Poznaniu) – przestrzeni miejskiej w „Dyptyku Petersburskim” J. Brodskiego i esejach Cz. Miłosza („Miejsca utracone”, „Dykcjonarz wileńskich ulic”). Z kolei Irina Kuzniecowa zestawiała obrazy pedagogów w twórczości J. Korczaka i A. Lichanowa.

Najnowsza literatura rosyjska w kontekście europejskim

W dwóch ostatnich wystąpieniach przedmiotem analizy i interpretacji była najnowsza literatura rosyjska. Maria Andrianowa (Sankt-Petersburg, Rosja) omówiła sceny uczyty w powieści „Puszkinskij dom” *Dom Puszkina* A. Bitowa w kontekście europejskiej tradycji literackiej, Maria Modylina (Kiszyniów, Mołdawia) – koncept drogi w poetyce rosyjskiego (Wieniedikt Jerofiejew, W. Pielewin, M. Charitonow) i zachodnioeuropejskiego (S. Beckett, U. Eco, A. Robbe-Grillet, J. Kosiński, M. Houellebecq) postmodernizmu.

W trakcie uroczystego zamknięcia konferencji Pani prof. Ludmiła Łucewicz podsumowała trzydniowe obrady. Wysoko oceniając poziom referatów, kurator zwróciła uwagę uczestników na konieczność aktywniejszego udziału w dyskusjach. Organizatorzy mieli przy tym okazję podziękować Pani dr hab. Annie Jędrzejkiewicz, niestrudzonemu dyskutantowi na konferencjach młodych filologów.

*

W imieniu Komitetu Organizacyjnego III Międzynarodowej Konferencji Młodych Filologów pragnę podziękować za życzliwość i pomoc w przygotowaniu konferencji Dziekanowi Wydziału Lingwistyki Stosowanej UW, Panu prof. dr. hab. Samborowi Gruczy, Dyrektorowi Instytutu Rusycystyki UW, Pani prof. dr. hab. Alicji Wołodźko-Butkiewicz oraz Pani prof. dr. hab. Ludmile Łucewicz. Podziękowania za wysiłek i zaangażowanie kieruję także do studentów i doktorantów Wydziału Lingwistyki Stosowanej UW.

Joanna P i o t r o w s k a